

Zuid-Afrikaanse visie op Palestijns-Israëlich conflict:

Bezetting doet sterk denken aan apartheid

De Israëlische bezetting van Palestijnse gebieden doet Zuid-Afrikanen sterk denken aan de wreedheid van de apartheid, een systeem dat precies dezelfde maatregelen nam om 'zwarte stippen' uit 'blank Zuid-Afrika' te verwijderen. Een Zuid-Afrikaans commentaar op het onlangs verschenen Kairos-document waarin Palestijnse theologen oproepen tot inwilliging van de Palestijnse wensen.

tekst: PIETER GROVE foto's: REUTERS/WFA

"Straks zullen Israëli's zeggen: 'We wisten niet wat er aan de hand was achter die enorme muur.'"

Bezetting is strijdig met het internationale recht en bedreigt de veiligheid van alle Joden

Aan het slot van het in december vorig jaar verschenen Kairos-document verklaren Palestijnse theologen: "Wij zijn in aantal gering, maar onze missie is groots en belangrijk. Ons land heeft dringende behoefte aan liefde. Onze liefde is een boodschap aan zowel moslim als jood en aan de hele wereld." Deze passage vat het hele document samen. De theologen identificeren zich met hun land, zien een fundamentele behoefte aan vrede en hopen op een aansprekende route voor de toekomst.

De theologen achter het Kairos-document beschrijven precies de omstandigheden waaronder zij en alle andere Palestijnen leven. Zo ziet die werkelijkheid eruit: vrijheidsbeperking, beslaglegging op grondgebied, steden en dorpen die in gevangenissen zijn veranderd, onmenselijke situaties in Gaza. Die werkelijkheid omvat verder het gebruik van geweld om kolonies te stichten in Palestijns gebied, de controle over de watertoevoer, militaire controleposten, de scheiding van gezinsleden, het verplichte gebruik van pasjes, de aanwezigheid van vluchtelingen en de enorme scheidingsmuur, deels door Palestijns gebied. De Palestijnen noemen deze werkelijkheid een bezetting die alle tekenen vertoont van een strategie van gedwongen verhuizingen. Zuid-Afrikanen doet dit alles sterk denken aan de wreedheid van de apartheid, een systeem dat precies dezelfde maatregelen nam om 'zwarte stippen' uit 'blank Zuid-Afrika' te verwijderen. En aan het beperken van de bewegingsvrijheid van zwarte Zuid-Afrikanen. Uiteindelijk ondermijnden de blanken hun eigen droom van bantoestans voor de zwarten, buiten het zicht van de blanke welvaart.

Verdreven

De claim van Palestijnen op hun land wordt duidelijk niet geaccepteerd door de Israëliëse regering en misschien ook niet door westerse regeringen en westerse christenen. De Palestijnen baseren hun aanspraken echter op historische feiten. Zij voeren aan dat hun aanwezigheid in Palestina als christenen en moslims "niet toevallig, maar diep geworteld is in de geschiedenis en geografie van dit land." Zij voelen zich verdreven van hun erfgoed. Na de Tweede Wereldoorlog wilde het Westen het Joodse volk schadeloos stellen. De Palestijnen moesten daarvoor de prijs betalen. Voor wie een minimum aan historische kennis heeft, is het duidelijk dat de Palestijnen inderdaad verdreven zijn uit hun huizen. Het werk van betrouwbare auteurs zoals Elias Chacour *We behoren tot het land* en *Bloedbroeders* en van Naim Ateek *Recht en alleen recht* hebben deze gebeurtenissen overtuigend vastgelegd, inclusief de ervaringen van hun eigen familie. Als het feit van de verdrijving van Palestijnen zelfs internationaal worden erkend, hoe is het dan mo-

gelijk dat de bezetting voortduurt en ook nog wordt uitgebreid?

De vermaarde historicus Arnold Toynbee vergeleek in 1961 de behandeling van de Palestijnen in 1937 met de slachting die de nazi's aanrichtten onder de Joden. Hij beschreef de Palestijnen als mensen die wreed zijn behandeld, beroofd van hun grondgebied. Het lijkt onweerlegbaar dat de Kairos-theologen gelijk hebben als ze de Israëliëse controle over de Palestijnse gebieden omschrijven als een bezetting. Zo'n bezetting is strijdig met het internationale recht, ondermijnt de democratie en bedreigt de veiligheid van Joden overal in de wereld.

Recht ontkend

De Palestijnse christenen willen niemand uitsluiten maar alle bewoners van het gebied insluiten. Hun theologische overweging is dat Gods beloften vanaf het begin tot aan het hoogtepunt met de missie van Christus gericht waren op het redden van alle mensen. De missie van de aartsvaders, profeten en apostelen was universeel. Het koninkrijk van God is voor alle mensen en ook het land van Palestina heeft een universele opdracht. Die opdracht strekt zich tevens uit tot Jeruzalem, schrijven de theologen: "De stad behoort vandaag tot twee volken en drie religies." Dit heeft gevolgen voor de toekomst: die zal inclusief en pluralistisch moeten zijn.

De Kairos-theologen laten zich scherp uit over die christenen en kerken die het onrecht, de "zonde" en het "kwaad", van de bezetting rechtvaardigen door de Bijbel op te vatten als een belofte van God voor alleen het Joodse volk. Deze interpretatie, argumenteren zij, ontnemt de Palestijnen de menselijkheid die hen door God is gegeven. Fundamentalisten ontkennen letterlijk het recht van Palestijnse christenen en moslims op hun geboortegrond.

De theologen van het Kairos-document stellen daar een geloof tegenover dat de waardigheid van iedereen erkent. Het is de enige manier om een stap verder te komen. Ze doen ook een beroep op de Israëli's om de angst van zich af te schudden. Ze roepen de "beoefenaars van onrecht" op zich te bevrijden van het kwaad dat hen in hun greep heeft. Tegen het einde van het document schrijven ze dat "het hele probleem vooral een zaak is van wederzijds vertrouwen." Zal deze toezegging van vrede en veiligheid voldoende zijn om

de angst van de Israëli's weg te nemen? De Palestijnen bevestigen de aanwezigheid van het Joodse volk in het land, maar zij zwijgen over de Israëlische zoektocht naar zelfbeschikking. Zij zwijgen ook – met opzet? – over concrete contouren van een rechtvaardig akkoord met de Israëli's.

Welke maatstaf?

Het Kairos-document herinnert steeds opnieuw aan de waardigheid en de menselijkheid van het Palestijnse volk. Het betoogt dat elk mens door God is geschapen en over een godgegeven waardigheid beschikt. De basale mensenrechten zijn een geschenk van God. De kerken moet de onderdrukten bijstaan en herstel van hun waardigheid nastreven. De Palestijnse christenen werpen een weggemoffelde vraag op: waarom wordt de waardigheid van het Joodse volk hooggehouden en wordt de waardigheid van de Palestijnen vertrapt? Welke maatstaf geldt er eigenlijk als het ene volk wordt gesteund en het andere volk in de steek wordt gelaten?

De brief van de Protestantse Kerk in Nederland van 18 februari spreekt van een “onopgeefbare verbondenheid met het Joodse volk” en verklaart “dat het bestaansrecht van het Israëlische volk op geen enkele manier ter discussie staat.” Ongelukkig genoeg geldt deze prijzenswaardige solidariteit niet op dezelfde manier voor de Palestijnen.

De Palestijnen hebben gelijk als ze de Israëlische bezetting in strijd achten met hun waardigheid als kinderen van God. De ervaring in Zuid-Afrika is dat

De solidariteit van de PKN met het Israëlische volk geldt ongelukkig genoeg niet op dezelfde manier voor de Palestijnen

de witte kerken (de Nederduitse gereformeerde kerk en de hervormde kerk) konden vasthouden aan een theologie van apartheid zolang zij zwarte mensen als minder menselijk, als minder capabel of bijna als kinderen beschouwden. Witte pijn was altijd erger dan zwarte pijn, het leven van witte kinderen altijd zwaarwegender dan dat van zwarte kinderen. De Europese acceptatie van de Israëlische bezetting komt misschien voort uit het gevoel dat het vroegere leed van het Joodse volk zwaarder weegt dan het huidige leed van de Palestijnen.

Verdoofd

Een bezettende macht heeft te maken met ten minste één principiële vraag: hoe kun je de eigen mensen blijven overtuigen dat de gruwelen die zij zien niet werkelijk gebeuren? Ze moeten verdoofd en verblind zijn om op kinderen te kunnen schieten, ouderen te kunnen mishandelen en door te kunnen gaan met het verwoesten van huizen. Dat is alleen mogelijk als de vijand als voldoende gemeen en laaghartig wordt afgeschilderd. In Zuid-Afrika was het communisme die vijand. Daarnaast voelden de blanken een oerangst voor zwarte mensen. Er werd een ethisch neutrale ruimte geschapen. Toen apartheidsbestrijder Steve Biko in de gevangenis onder de handen van de veiligheidspolitie bezweek, kon de christelijke minister van justitie zeggen: “Het laat me koud.” Misschien is dit het ware gezicht van onmenselijkheid: niet meer in staat zijn je in te leven in de pijn van anderen en dat ook niet noodzakelijk vinden. In werkelijkheid was zeventig procent van de zwarten belijdend christen. Bovendien toonden de meeste zwarte leiders een opmerkelijke terughoudendheid. Wat maakt de Israëlische bezetting nog steeds mogelijk? De meeste Israëli's zullen waarschijnlijk zeggen dat die bezetting noodzakelijk is en dat zij hun vrijheid willen behouden. Ethische principes worden daarvoor opzijgezet. Wreedheid krijgt het laatste woord. Op een dag zal menig Israëlisch burger zeggen: “We wisten niet wat er aan de hand was. De Palestijnen zaten achter die enorme muur. We wisten niet wat ze van plan waren.” ■

Pieter Grove is predikant in Zuid-Afrika en is nu in Nederland met voor een studieopdracht van de Vrije Universiteit in Amsterdam.

‘Het uur van de waarheid’

Eind vorig jaar presenteerden Palestijnse christenen het document ‘Het uur van de waarheid: een woord van geloof, hoop en liefde uit het hart van het Palestijnse lijdende’, het Kairos-document genoemd. De opstellers ervan vertegenwoordigen verscheidene kerken en kerkelijke organisaties in het Midden-Oosten. Onder hen bevindt zich Munib Younan, de lutherse bisschop van Jeruzalem. De schrijvers doen een dringende oproep om een eind te maken aan de bezetting van Palestijnse gebieden door Israël. Op dit moment, schrijven zij, wordt vooral geprobeerd de crisis te beheersen, maar er wordt niet gezocht naar een blijvende oplossing voor de lange termijn. De titel ‘Kairos-document’ verwijst naar het Kairos-document waarmee de Zuid-Afrikaanse kerken rond 1985 - dieptepunt van de onderdrukking door het apartheidregime - de internationale gemeenschap en de kerken wakker schudden. Zuid-Afrikaanse kerkleiders hebben onlangs in een brief aan de Palestijnen geschreven de Israëlische bezetting als een zonde tegen God te beschouwen en de analyse dat Israël apartheidspolitiek toepast, onderschreven. De Protestantse Kerk in Nederland steunt het Kairos-document ten dele. Recent ontstond enige ophef over de Nederlandse vertaling van het oorspronkelijk Arabische document die enigszins aangescherpt blijkt te zijn. Het betreft met name de oproep tot economische maatregelen tegen Israëlische producten en de legitimatie van gewelddadig verzet.